

Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersinde Karşılaştıkları Sorunlar

Dr. Ramazan PEKER

Okul Müdürü, Milli Eğitim Bakanlığı, Kocaeli, TÜRKİYE

rzpeker@mail.com ;<http://orcid.org/0000-0001-6553-305X>

Özet

Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi eğitim ve öğretimi sürecinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesidir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Kocaeli ilinde görev yapan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 27 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunun uygulanmasıyla elde edilen bulgular betimsel analizle değerlendirilmiş, bulgular yüzde ve frekans değerleriyle tablolarda sunulmuştur. Araştırma sonucunda öğretmenler; ders programının güncel ve hayatın içinden olmadığı, kazanımların sayısı ve süresinden denge sorunları olduğu ve kazanımların öğrencilerin kişisel gelişimi bakımından yetersiz olduğu; öğrenme öğretme sürecinde daha çok öğrenci merkezli öğretim ve tekniklerin yeterli ve etkili bir şekilde uygulanmaması nedeniyle sorunlarla karşılaştıklarını; öğrenciler derse yeterince ilgi göstermemekte; ders kitaplarına ve içeriğine ilişkin olarak nitelik sorunlarının olduğu görüşüne sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Hayat bilgisi, öğretim, program, öğretmen

Problems Encountered by Classroom Teachers in Life Sciences Lessons

Abstract

The aim of this research is to evaluate the Life Sciences education and training process of classroom teachers according to teachers' opinions. The research was carried out using the case study method, one of the qualitative research methods. The study group of the research consists of 27 classroom teachers working in Kocaeli and participating in the research voluntarily. A semi-structured interview form created by the researcher was used as a data collection tool. The findings obtained by applying the interview form were evaluated with descriptive analysis, and the findings were presented in tables with percentage and frequency values. As a result of the research, teachers; the curriculum is not

up-to-date and relevant to life, there are balance problems in the number and duration of achievements, and the achievements are insufficient in terms of students' personal development; They encountered problems in the learning-teaching process due to student-centered teaching and techniques not being applied adequately and effectively; students do not show enough interest in the lesson; He has the opinion that there are quality problems regarding the textbooks and their content.

Key Words: Life science, teaching, program, teacher

Giriş

Eğitim, bireyin kendi yaşantıları yoluyla davranışlarında kasıtlı ve istendik değişimler meydana getirme süreci (Ertürk, 1972); bireylerin zihinsel, bedensel, duygusal ve toplumsal yetenek ve davranışlarının istendik şekilde geliştirilerek; bu gelişim sonucunda bireye belirli amaçlar dahilinde yeni yetenek, davranış ve bilgiler kazandırma etkinliklerinin tümü (Akyüz, 2010) olarak tanımlanmaktadır. Toplumun ve bireyin ihtiyaçlarına göre önceden hazırlanan programlar doğrultusunda planlanan öğretim faaliyetleriyle öğrencilerde istendik davranışların geliştirildiği, toplumdaki bireylerin eğitilmesi işlevini üstlenen kurumların ortak adı ise okuldur (Akman ve Erden, 2007). Eğitim ortamları, sadece belirli tutum ve davranışların kazandırılacağı bir ortam değil, aynı zamanda yeni tutum ve davranışların üretildiği yer olma özelliği de göstermektedir (Tomul, 2014). Bireylere, belirli programlar ve planlar dahilinde belirlenmiş amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilen eğitim ve öğretim faaliyetleriyle yeni tutum ve davranışların üretilmesi sürecinin ilk aşaması ise ilkokullarda gerçekleştirilmektedir.

İlkokullarda okutulan Hayat Bilgisi dersi ile çocuğun bir yandan üst öğrenime hazırlanması, diğer yandan toplumsal bir kimlik edinmesi amaçlanmaktadır (Aykaç, 2011). İlköğretimin ilk üç sınıfında mihver ders olan Hayat Bilgisi dersi (Şahin, 2009), 'Doğal ve toplumsal gerçekle kanıtlanmaya dayalı bir bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler' olarak tanımlanmaktadır (Sönmez, 2005). Bu dersle, çocuğa içinde bulunduğu doğal ve toplumsal çevrenin incelenmesinin yanında; çocuğun kendini tanımasını, çevreyi ve çevrede meydana gelen olayları anlamasını, daha iyi yaşama yollarını bulmasını, çevredeki eşyaların yerlerini ve bunların nasıl kullanılacağını bilmesini (Şahin, 2009); çocuğun içinde bulunduğu toplumsal çevreye uyumunu (Tay ve Yıldırım, 2009; Çalışır, 2011); karşılaştığı sorunlara çözüm yolları üretmesini,

bilinçli tüketici ve sorumlu bir yurttaş olmasını sağlamaktır (Özdemir, 2011; Öztürk ve Kalafatçı, 2017). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda programın temel amacı; temel yaşam becerilerine sahip, kendini tanıyan, sağlıklı ve güvenli bir yaşam süren, yaşadığı toplumun değerlerini özümseyen, doğaya ve çevreye duyarlı, araştıran, üreten ve ülkesini seven bireyler yetiştirmek olarak tanımlanmaktadır (Mili Eğitim Bakanlığı, 2018).

Okullarda, belli programlar ve planlar doğrultusunda öğretmenlerin uzmanlığıyla öğretim etkinlikleri uygulanmakta ve bu sürecin belli aşamalarında da değerlendirme işlemi gerçekleştirilmektedir (Erden ve Fidan, 1998). Eğitim programlarının başarısının uygulamadaki başarısı ile doğru orantılı olduğu göz önüne alındığında, bireye birtakım bilgi, beceri ve değerlerin nasıl kazandırılacağı ve bireyde istedik davranışların nasıl oluşturulacağı, öğrenme-öğretme sürecinde olup bitenlerle sıkı bir ilişki içerisinde. Öğretmenler, öğrenciler için uygun yaşantı ortamlarının hazırlayıcısı, eğitim ortamının düzenlenmesinden içerik ve kazanımlara uygun strateji, yöntem, teknik ve araç-gereçlerin seçiminden uygulamaya kadar bu süreçlerin biçimlendiricisi olması bakımından eğitim sistemimizin en önemli ögesidir. Çünkü bir programdan istenen verimi elde etmek, öğretme-öğrenme durumlarının etkin bir şekilde düzenlenmesi öğretmen rolüyle gerçekleştirilmektedir (Aykaç, 2011). Dolayısıyla, öğretmenlerin öğretim faaliyetlerinde yaşadıkları deneyimlerin ortaya konması hem eğitim- öğretim sürecinin hem de eğitim programının değerlendirilmesi bakımından önem taşımaktadır.

Alan yazın incelendiğinde, öğretmen görüşlerine göre Hayat Bilgisi dersi programının değerlendirilmesine yönelik çalışmalar (Sağlam, Babayiğit, Gökçe ve Yılmaz, 2019; Öztürk ve Kalafatçı, 2017; Alak ve Nalçacı, 2012; Kuzu ve Aslan, 2012; Aykaç, 2011; Ocak ve Gündüz, 2006), Öğrenci erişilerine yönelik araştırmalar (Palavan ve Başar, 2014; Öztürk, 2015; Ütkür ve Açıkalin, 2018) bulunmaktadır. Bu araştırmada ise öğretmenlerin Hayat bilgisi dersi sürecinde ders programından, öğrencilerden, eğitim öğretim sürecinden ve ders materyallerinden kaynaklanan sorunların belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma, öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde karşılaştıkları sorunları bütüncül bir bakış açısıyla ortaya koyması ve öğretmenlerin karşılaştıkları bu sorunlara yine kendi çözüm önerilerini ortaya çıkarması bakımından önem taşımaktadır. Bu bağlamda araştırmanın problemini 'Hayat Bilgisi Dersi dersinde sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar ve olası çözüm önerileri nelerdir?' sorusu oluşturmaktadır. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi derslerinde karşılaştıkları öğretim programından kaynaklı sorunlar ve olası çözüm önerileri nelerdir?
2. Sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi derslerinde karşılaştıkları öğrencilerden kaynaklı sorunlar ve olası çözüm önerileri nelerdir?
3. Sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi derslerinde karşılaştıkları eğitim-öğretim sürecinden kaynaklı sorunlar ve olası çözüm önerileri nelerdir?
4. Sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi derslerinde karşılaştıkları derse yönelik araç-gereçlerden kaynaklı sorunlar ve olası çözüm önerileri nelerdir?

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması sınırları belli olan bir durumun derinlemesine araştırılmasıdır, Araştırmada yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular yanıt alınmasında görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme yöntemi, araştırmacıların bir veya daha fazla katılımcıya genel, açık uçlu sorular sorması ve cevaplarını kaydetmesi ile gerçekleştirilmektedir (Creswell, 2007).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 eğitim öğretim yılında Kocaeli ilinde görev yapan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 27 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubuna ilişkin kişisel bilgiler Tablo 1 de sunulmuştur.

Tablo 1

Araştırmanın Gerçekleştirildiği Çalışma Grubuna İlişkin Kişisel Bilgiler

		N	%
Cinsiyet	Kadın	14	51,9
	Erkek	13	50,1
Sınıf Düzeyi	1. Sınıf	8	29,6

	2. Sınıf	10	37,0	Tablo 1'de
	3. Sınıf	9	33,4	
Kıdem	5-10 Yıl	2	7,4	
	11-15 Yıl	6	22,2	
	16-20 Yıl	5	18,5	
	21-25 Yıl	5	18,8	
	25 ve üstü Yıl	9	33,4	
Yaş	25-35	3	11,1	
	36-45	13	48,1	
	46 ve üstü	11	40,7	
Mezuniyet	Lisans	25	92,6	
	Yüksek Lisans	2	7,4	
TOPLAM		27	100	

görüldüğü gibi öğretmenlerin %51,9'u kadın, %49,1'i erkektir. öğretmenlerin 29,6'sı 1. sınıf, %37'si 2. sınıf ve 33,4'ü 3.sınıf öğretmenidir. Öğretmenlerin 7,4'ü 5-10 yıl, %22,2'si 11-15 yıl, %18,5'i 16-20 yıl, %18,5'i 21-25 yıl, %33,4'ü ise 25 ve üstü yıl kıdeme sahiptir. Öğretmenlerin %11,1'i 25-35 yaş, %48,1'i 36-45 yaş ve %40,7'si 46 ve üstü yaş aralığındadır. öğretmenlerin %92,6'sı lisans mezunu %7,4'ü ise yüksek lisans mezunudur.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından oluşturulan, uzman görüşü alınmış ve sekiz yarı yapılandırılmış sorunun bulunduğu görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. katılımcılara araştırmanın amacı ve içeriği hakkında bilgi verildikten sonra görüşme soruları sunulmuş verilen yanıtlar araştırmacı tarafından yazılı olarak kayıt altına alınmıştır. Elde edilen veriler bilgisayar ortamına geçirilmiş ve çözümlenmesi sürecinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizde veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve

Şimşek, 2011). Araştırmada, öğretmenlerden elde edilen veriler onlara yöneltilen sorular doğrultusunda analiz edilmiştir. bulgular, katılımcıların görüşme sürecinde verdikleri yanıtlardan doğrudan alıntılar yapılarak desteklenmiştir. Çalışmaya katılan sınıf öğretmenleri Ö1, Ö2,...Ö127 olarak kodlanmıştır. Araştırma için Kocaeli Üniversitesi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 13.07.2023 tarih ve 2023/08-10 sayılı kararı ile etik kurul izni alınmıştır.

BULGULAR

Çalışma grubundaki öğretmenlere araştırmanın amacı ve içeriği hakkında bilgi verildikten sonra her bir öğretmene ayrı ayrı görüşme soruları yöneltilerek elde edilen veriler programdan, öğrencilerden, öğrenme-öğretme sürecinden ve araç gereçlerden kaynaklanan sorunlar başlıkları altında sunulmuştur. Tablo 2'de sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersi programından kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular sunulmuştur.

Tablo2.

Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersi Programından Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Görüşleri

<i>Sorun</i>	<i>f</i>
Program içeriğinin güncel ve hayatın içinden olmaması	15
Programla ilgili herhangi bir sorun bulunmuyor	10
Kazanımların sayısı ve süresinde denge olmaması	7
Öğrencilerin kişisel gelişimi ile ilgili kazanımlar yetersiz	6
Bazı konuların öğrencilerin seviyesinin üzerinde olması	4
Değerler Eğitimi ile belirli gün ve haftalarla ilgili konulara az yer verilmesi	4
Programın bölgesel farklılıklar dikkate alınmadan hazırlanması	3
Hazırlanışında öğretmen görüşleri yeterince alınmaması	1

Sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Derslerinde programdan kaynaklanan sorunların gösterildiği Tablo 2'ye göre öğretmenlerin bir kısmı 'Programla ilgili herhangi bir sorun bulunmuyor' (f=20) görüşüne sahiptir. Programa ilişkin sorunlar incelendiğinde, 'Program içeriğinin güncel ve hayatın içinden olmaması' (f=15), 'Kazanımların sayısı ve süresinde denge olmaması' (f=7), 'Öğrencilerin kişisel gelişimi ile ilgili kazanımlar yetersiz olması' (f=6), ' Bazı konuların öğrencilerin seviyesinin üzerinde olması' (f=4), 'Değerler Eğitimi ile belirli gün ve haftalarla ilgili konulara az yer verilmesi' (f= 4), 'Programın bölgesel farklılıklar dikkate alınmadan hazırlanması (f=3) ve 'Hazırlanışında öğretmen görüşleri yeterince alınmaması (f=1) olarak tanımlamalar yapılmıştır. Tanımlamalar incelendiğinde genel olarak öğretim programından kaynaklı sorunların daha çok olduğu görülmektedir. Öğretmenler daha çok 'İçeriğinin güncel ve hayatın içinden olmaması', 'Kazanımların sayısı ve süresinde denge olmaması' ve 'Öğrencilerin kişisel gelişimi ile ilgili kazanımlar yetersiz olduğu' görüşüne sahiptir. Öğretmenlerin bazılarının görüşleri şöyledir:

Ö2. Bazen konuların öğrenciler için çok soyut kaldığını düşünüyorum, uygulamada yapılacak etkinlik bulmakta zorlanıyorum

Ö21. Programın güncel ve hayatın içinden olan konulara/kazanımlara yer vermediğini görüyorum.

Ö14. Kazanımlara ayrılan süre az. Dersin işlenişi, etkinliklerin gerçekleştirilmesi, araştırmaların sunulması derken süre bitiyor. Değerlendirme yapılacağı zaman kalmıyor.

Ö5. Programın günlük hayatla ilişkilendirilebilir olması, kazanım ve içeriklerinin geliştirilmesi gerekiyor.

Ö6. Kazanımlar öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerine yönelik gelişimlerini tam sağlamıyor ve yetersiz kalıyor

Ö.16. Hayat bilgisi programı herhangi bir yenilik içermiyor, hayatta değişim devam ederken bu ders hep aynı kalıyor. Dolayısıyla hep aynı şeyleri tekrar eden sıkıcılıktan öteye gitmemektedir.

Tablo 3'te sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersinde öğrenme öğretme sürecinde öğrencilerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular sunulmuştur.

Tablo3.

Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersinde Öğrencilerden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Görüşleri

<i>Sorun</i>	<i>f</i>
Sorun yok	10
Derse yeterince ilgi göstermemeleri	8
Kazanımların davranışa dönüşmemesi	4
Derse yeterince önem vermemeleri	3
Konular uzun sürdüğü için sıkılmaları	3

Sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Derslerinde öğrencilerden kaynaklanan sorunlara ilişkin verilerin gösterildiği Tablo 3'e göre öğretmenlerin bir kısmı 'Öğrenciler ile ilgili herhangi bir sorun bulunmuyor' (f=10) görüşüne sahiptir. Öğrencilerden kaynaklanan sorunlar incelendiğinde, 'Derse yeterince ilgi göstermemeleri' (f=8), 'Kazanımların davranışa dönüşmemesi' (f=4), 'Derse yeterince önem vermemeleri' (f=3), 'Konular uzun sürdüğü için sıkılmaları' (f=3) olarak tanımlamalar yapılmıştır. Tanımlamalar incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun öğrencilerden kaynaklanan sorunlarla karşılaştığı görülmektedir. Öğretmenler daha çok 'Öğrencilerin derse yeterince ilgi göstermemesini', 'Kazanımların davranışa dönüşmemesini', 'Derse yeterince önem vermemelerini' ve 'Konular uzun sürdüğü için öğrencilerin sıkılmalarını' sorun olarak görmektedir. Öğretmenlerin bazılarının görüşleri şöyledir:

Ö4. Şehirde büyümüş, hayvanlarla karşılaşmamış, doğal hayatı camın arkasından izlemiş, okula gelene kadar arkadaş ortamlarına girmemiş çocuklar konularda yabancılik hissetmektedir. Toplum içinde uyması gereken kurallara toplumdaki yalıtılmış çocuklar zorlanmaktadır.

Ö11. Hayat bilgisi dersi hayattan konuların yer aldığı bir ders. Dersimizi anlatınca öğrencilerin de kendi yaşamlarından örnekler verince öğrenmelerin gerçekleştirildiğini düşünüyoruz. Ancak öğrenciler hala yerlere çöp atıyor, kişisel bakımını yapmıyor. Demek ki uygulamada sorunlar var. Bu da kazanımların gerçek hayatta karşılık bulmadığını gösteriyor.

Ö22. *Ders içeriği öğrencilerin günlük yaşantısıyla örtüşmüyorsa konulara ilgisini vermiyorlar ve sıkılıyorlar.*

Ö.18. *Öğrenciler hayatı okul öncesinde telefon ve tablet gibi materyallerden öğrendikleri için okuldaki ders içeriği sıkıcı olabiliyor.*

Ö9. *Bazı konular hafta süresinde uygulandığı için öğrenciler sıkılabiliyor.*

Tablo 4'te sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersinde öğrenme öğretme sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular sunulmuştur

Tablo 4.

Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersinde Öğrenme Öğretme Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri

<i>Sorun</i>	<i>f</i>
Sorun yok	8
Öğrenci merkezli öğretim yöntem ve tekniklerin yeterli ve etkili bir şekilde uygulanamaması	9
Bilişim araçlarının yeterli düzeyde olmaması	3
Materyal eksikliğinden kaynaklanan sorunlar	5
Zaman yönetimi ile ilgili sorunlar	2

Sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Derslerinde öğrenme öğretme sürecinden kaynaklanan sorunlara ilişkin verilerin gösterildiği Tablo 4'e göre öğretmenlerin bir kısmı 'Öğrenme öğretme süreci ile ilgili herhangi bir sorun bulunmuyor' (f=8) görüşüne sahiptir. Öğretmenler, öğrenme öğretme sürecinden kaynaklanan sorunları 'Öğrenci merkezli öğretim yöntem ve tekniklerin yeterli ve etkili bir şekilde uygulanamaması' (f=9), 'Bilişim araçlarının yeterli düzeyde olmaması' (f=3), 'Materyal eksikliğinden kaynaklanan sorunlar' (f=5), 'Zaman yönetimi ile ilgili sorunlar' (f=2) olarak tanımlamalar yapılmıştır. Tanımlamalar incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun öğrenme öğretme sürecinden kaynaklanan sorunlarla karşılaştığı görülmektedir. Öğretmenler daha çok 'Öğrenci merkezli öğretim yöntem ve tekniklerin yeterli ve

Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersinde Karşılaştıkları Sorunlar

etkili bir şekilde uygulanamamasını', 'Bilişim araçlarının yeterli düzeyde olmamasını', 'Materyal eksikliğinden kaynaklanan sorunlar' ve 'Zaman yönetimi ile ilgili sorunları' sorun olarak görmektedir.Öğretmenlerin bazılarının görüşleri şöyledir:

Ö5. Okul dışında gerçekleştirilecek etkinliklere ulaşmakta problem yaşıyorum.

Ö3. Somut olmayan konuların işlenişinde zaman problemi yaşıyorum, günlük hayata uyarlamada süre sorunu oluyor.

Ö8. Eba üzerindeki video ve ders içeriklerinin yetersiz ve kalitesiz olduğunu düşünüyorum.

Ö22. Öğretmenlerin pedagojik becerilere yeterince sahip olmamaları ders sürecinde sorunlara neden olabiliyor.

Ö13. Öğrencilerin farklı öğrenme ihtiyaçları ve düzeyleri öğretimin planlanması sürecini zorlaştırabiliyor.

Tablo 5'te sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersinde Ders Araç ve Gereçlerinden Kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular sunulmuştur.

Tablo5.

Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersinde Ders Araç ve Gereçlerinden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Görüşleri

<i>Sorun</i>	<i>f</i>
Ders kitabının yetersiz olması	27
Ders kitaplarındaki etkinliklerin yetersiz olması	16
Ders kitaplarının öğrencinin ilgisini çekmemesi	11
Ders kitaplarında görsellere yeterince yer verilmemiş olması	6
Ders kitaplarındaki konuların öğrenci seviyesinin altında olması	4
Ders kitaplarının baskı kalitesinin düşük olması	1

Sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Derslerinde ders araç ve gereçlerinden kaynaklanan sorunlara ilişkin verilerin gösterildiği Tablo 5'e göre öğretmenlerin büyük bölümü 'Ders kitabının yetersiz

olduğu' (f=27) görüşüne sahiptir. Öğretmenler, ders araç ve gereçlerinden kaynaklanan sorunları 'Ders kitaplarındaki etkinliklerin yetersiz olması' (f=16), 'Ders kitaplarının öğrencinin ilgisini çekmemesi' (f=11), 'Ders kitaplarındaki konuların öğrenci seviyesinin altında olması' (f=4) ve 'Ders kitaplarının baskı kalitesinin düşük olması' (f=1) olarak tanımlamaktadırlar. Tanımlamalar incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun Hayat Bilgisi Derslerinde ders araç ve gereçlerinden kaynaklanan kaynaklanan sorunlarla karşılaştığı görülmektedir. Bu sorunlara ilişkin olarak öğretmenler daha çok 'Ders kitabının yetersizliğini', 'ders kitaplarının öğrencinin ilgisini çekmemesini', 'Ders kitaplarında görsellere yeterince yer verilmemesini' sorun olarak görmektedir. Öğretmenlerin bazılarının görüşleri şöyledir:

Ö4. Ders kitabı daha çok konu anlatımına yönelik olması çocukların konu ile ilgili uygulama ve etkinlik yapmasının önüne geçiyor.

ö6. Kitaplardaki resimler konu ile ilişkili olmalı, resimler öğrencinin ilgisini çekmeli

Ö9. Öğrencilerde merak uyandıran araştırmaya yönelten etkinlik sayısı yetersiz

Ö12. Ders kitabı daha çok teorik bilgilere göre hazırlanmış, öğrencilerin ilgisini çekecek görsel ve etkinlik çok az.

Ö27. Ders materyalleri teorik bilgileri içirme bakımından yeterli ancak pratik uygulamalar fırsat vermemekte, gerçek hayatla ilişkilendirme sürecinde yetersiz kalmaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma sonucunda öğretmenlerin büyük çoğunluğu Hayat Bilgisi ders programından kaynaklanan sorunlarla karşılaştıklarını belirtmiştir. Çoğunlukla bu sorunlar, içeriğinin güncel ve hayatın içinden olmadığı, kazanımların sayısı ve süresinde denge olmadığı ve öğrencilerin kişisel gelişimi ile ilgili kazanımların yetersiz olduğu yönündedir. Öztürk ve Kalafatçı'nın (2015) ve Karaman'ın (2019) araştırmalarında öğretmenler kazanımlara ayrılan ders saati süresinin yetersiz olduğu görüşüne sahiptir. Yine Öztürk ve Kalafatçı'nın (2015) araştırmasında temaların içerdiği bilgi ve kavramların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine yeterince uygun olmadığı; öğrencilerin problem çözme becerilerini, eleştirel düşünme becerileri ile üstbilişsel becerilerini yeterince geliştirebilecek nitelikte olmadığı ortaya çıkmıştır. Koç'un (2020) araştırmasında 2018

hayat Bilgisi Öğretim Programının temel yaşam becerileri bakımından sadeleştirilmiş bir içeriğe sahip olduğu, Karakuş'un (2021) araştırmasında da kazanımların temel yaşam becerileri ile ilişkili olma durumunun orta derecede olduğu ve temel yaşam becerilerinin ünitelere göre dengeli dağılım gösteremediği ortaya çıkmıştır. Kalender ve Baysal'ın (2021) yenilenmiş bloom taksonomisine göre kazanımların değerlendirildiği araştırmasında, kazanımların daha çok 'anlama' ve 'hatırlama' basamağında yer aldığı ortaya çıkmıştır. Sağlam, Babayiğit, Gökçe ve Yılmaz'ın (2019) gerçekleştirdiği araştırmada sınıf öğretmenin büyük bir çoğunluğu kazanımların gerçek yaşama uyarlanabildiğini ifade etse de bazı kazanımların sınıf seviyesinin üstünde olduğunu, bazı kavramların soyut kalabildiğini vurgulamışlardır. Ekmen ve Demir'in (2019) araştırmasında ise kazanımların günlük yaşamla ilişkilendirilmesi bakımından yetersiz olduğu, öğrencileri günlük hayata hazırlama konusunda eksik kaldığı ortaya çıkmıştır. Hayat Bilgisi programının değerler eğitimi bakımından değerlendirildiği Yıldırım ve Turan'ın (2015) araştırmasında da öğretmenler ders programının uygulamaya dönük olmadığı ve süre yeterliliği bağlamında değerleri kazandırmada yetersiz olduğu görüşüne sahiptir.

Eğitim sistemimizde uygulanmakta olan yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı, öğrencilerin aktif şekilde bilgiyi oluşturması, yorumlaması ve ön bilgilerine göre yeniden organize etmesi inancı üzerine temellendirilmiştir (Yanpar, 2006). Bu yaklaşımdan hareketle, ilköğretimden başlayarak bilgi edinme becerisine sahip, gözlem yapan, çevresindeki olaylardan haberdar olan, araştıran, deneyen, soran genelleme yapan ve sorgulayan bireylere gereksinim duyulmaktadır (Akınoğlu, 2003). Hayat bilgisi dersi, temel yaşam becerilerinin kazandırılmasında en etkin derslerden biri olarak görülmekte (Yıldırım, 2021), Sosyal Bilgiler dersi içinde yer alan değerler, Hayat Bilgisi dersinde kişisel nitelikler şeklinde öğrenci seviyesine uygun olarak kazanımlarla verilmektedir (Şimşek, 2013). Bu ders, değerler eğitiminin gerçekleştirildiği ilk ders olma özelliği taşımaktadır (Kurtde Fidan, 2015). Böylelikle bireylerin toplumun içinde huzurlu bir şekilde yaşamasına katkı sağlanması amaçlanmaktadır (Ulusoy ve Dilmaç, 2014). Bu bağlamda, öğrencilerin hayat bilgisi derslerinde kazanacakları temel beceriler ve değerler ile hem kendilerine hem de üyesi oldukları topluma faydalı olacakları göz önünde bulundurulduğunda, programın güncel ve hayatın içinden olarak kişisel beceri ve nitelikleri kalıcı olarak kazandırabilmesine yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Öğretmenler genel olarak ders sürecinde öğrenciler yönünden bir sorunla karşılaşmadıklarını belirtmiştir. Ancak öğrenciler derse yeterince ilgi göstermemekte ve gerekli önemi vermemektedir. Gülener'in (2010) araştırmasında program içeriğinin öğrenciler tarafından merak ve araştırma isteği yaratmaktan uzak olduğu; Türkyılmaz'ın (2011) araştırmasında program içeriğinin öğrencilerin ilgisini çekmediği; Öztürk ve Kalafatçı'nın (2017) araştırmasında da ders sürecini doğrudan etkileyen etkinliklerin öğrencileri aktif kılmada yetersiz olduğu ve öğrencilerin merakını çekecek özellikte olmadığı ortaya çıkmıştır. Yine bu çalışmada kazanımların davranışa dönüşmediği görüşleri de ön plana çıkmaktadır. Sağlam, Babayiğit, Gökçe ve Yılmaz'ın (2019) araştırmasında öğrencilerin kavramları anlayamadıklarını, günlük yaşamda kullanmadıkları bazı kavramların havada kaldığı; Yıldırım ve Turan'ın (2015) araştırmasında da öğrencilerin kavrama düzeyinde kazandıkları değerleri okul dışı ortamlara aktarma konusunda zorlandıkları ortaya çıkmıştır. Sosyal yaşamın bütünlüğü için bireylerin eğitimi ve kültür seviyesinin yüksek olmasının yanında toplumsal ve evrensel değerleri içselleştirmiş olmaları gerekmektedir (Erbaş ve Başkurt, 2020).

Öğretmenler, öğrenme öğretme sürecinde daha çok öğrenci merkezli öğretim ve tekniklerin yeterli ve etkili bir şekilde uygulanmaması nedeniyle sorunlarla karşılaştıklarını, materyal eksikliği ve bilişim araçlarının yeterli düzeyde olmamasından kaynaklı sorunlarla karşılaştıkları ortaya çıkmıştır. Aykaç (2011) araştırmasında öğretmenlerin öğrenciyi aktif olarak öğretim sürecine katan öğretim yöntemlerine yer vermedikleri; Sağlam, Babayiğit, Gökçe ve Yılmaz'ın (2019) araştırmasında da öğretmenlerin öğrenme öğretme sürecinde bazı kavramları açıklayabilmek için materyal eksikliği nedeniyle sorunlar yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Aykaç ve Atik (2019) programların uygulanması sürecinde ortaya çıkan sorunların öğretmenlerin öğrenci merkezli eğitim hakkında yeterince deneyim sahibi olmamaları ya da programlar hazırlanırken uygulama şartlarının yeterince dikkate alınmaması gibi nedenlerden kaynaklandığı görüşüne sahiptir. Okullarda öğretim etkinlikleri önceden hazırlanmış program ve plan doğrultusunda öğretmenlerin uzmanlığıyla gerçekleştirilmektedir (Erden ve Fidan, 1998). Her ne kadar öğretmenler materyal ve bilişim araçları eksikliği dolayısıyla sorunlarla karşılaştıkları görüşüne sahip olsalar da, program ve planın yürütülmesi öğretmenlerin uzmanlığıyla gerçekleştiği göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenlerin öğrenci merkezli öğretim ve teknikler konusunda geliştirilmesi gerektiği söylenebilir.

Öğretmenler ders kitaplarına ve içeriğine ilişkin olarak nitelik sorunlarının olduğu görüşüne sahiptir. Öğretmenlerin çoğunluğu ders kitaplarını yetersiz olarak görmekte, kitapta yer alan etkinlik ve ölçme araçlarının yetersiz olduğu, öğrencilerin ilgisini çekmediği görüşüne sahiptir. Korkmaz'ın (2006) araştırmasında ders kitaplarındaki etkinliklerin farklılaştırılması gerektiği; Türkyılmaz'ın (2011) araştırmasında öğrencilerin tüm becerilerinin değerlendirilemediği, ölçme ve değerlendirme sürecinde kullanılan tekniklerin yetersiz olduğu; Öztürk ve Kalafatçı'nın (2017) araştırmasında da öğretmenler etkinliklerin açık ve net olmadığı, etkinlik sayısının yetersiz olduğu, etkinliği gerçekleştirebilmek için verilen ders süresinin yetersiz olduğu, etkinliklerin öğrenciyi aktif kılmada yetersiz kaldığı, öğrencilerin merakını cezbedici özellikte olmadığı, yaratıcı düşünme ve işbirlikli çalışma gibi becerilerin geliştirilmesinde eksik kaldığı; Kabapınar, Kalender ve Urfalıoğlu'nun (2020, akt. Kalender ve Baysal) araştırmasında da ders kitaplarının öğrencileri yeterince aktif kılmadığı ortaya çıkmıştır. Uçar ve Çetinkaya'nın (2021) araştırmasında ise kök değerlerin dolaylı olarak yer aldığı ve ders kitaplarının bu anlamda yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Benzer olarak Bakır ve Akcan'ın (2021) araştırmasında 1-2 ve 3. sınıf seviyesinde okutulan Hayat Bilgisi ders kitaplarında yer alan metinlerin çok kültürlülüğe ilişkin ifadelerin temalara göre dengeli dağılım göstermediği, sınıf seviyesi arttıkça da azaldığı ortaya çıkmıştır. Ders kitapları şekilsel olarak değerlendirildiğinde de Batmaz'ın (2022) araştırmasında öğretmenler ders kitaplarının ilgi çekici ve merak uyandırması bakımından yetersiz olduğunu, ders kitaplarındaki konu içeriklerinin öğrencilerin ilgisini çekecek bir biçimde düzenlenmesi gerektiği görüşüne sahiptir. Gerçekleştirilen araştırmalar ve bu araştırmanın sonuçları, içeriğindeki öğeler bakımından ders kitaplarının yetersizliğini ortaya koymaktadır. Ders kitapları, eğitim sistemlerinin ve programlarının amacını temsil eden yazılı ve basılı eğitim-öğretim araçlarıdır (Korkmaz, Tutak ve İlhan, 2020). Ayrıca, temel eğitim araçlarından biri olarak (Mithans ve Grmek, 2020) eğitim içerikleriyle zengin öğrenme deneyimleri sunması, öğrencilere verilen eğitim kalitesiyle öğrenme ve öğretme sürecinde önemli bir rol oynamaktadır (Agrawal, Gollapudi, Kannan ve Kenthapadi, 2011; Gak, 2011). Ders kitapları, içindeki tasarımlarla metnin etkiliğini ve öğrencinin metinle etkileşim kurma motivasyonunu etkilemekte (Woody, Daniel ve Baker, 2010), düz anlatımların yanında örtük anlamların varlığı, öğrencilerin zihin dünyasının şekillenmesi üzerinde etkili bir unsur olarak görülmektedir (Doğanay ve Çopur, 2021). Bu bağlamda ders kitaplarının içeriğinin öğrencilerin içinde bulunduğu pedagojik dönem göz önünde bulundurularak yeniden gözden geçirilmesi ve yetersizliklerinin giderilmesi gerekmektedir.

4.1. Öneriler

- Eğitim programları, bilim ve teknolojideki gelişmeler göz önünde bulundurularak, program geliştirme sürecinin her aşamasında öğretmenlerin görüşlerine dayalı sürekli olarak güncellenmelidir.
- Kazanımlar, içerik ve değerlendirme etkinlikleri öğrencilerin gelişim düzeyine uygun olarak, anahtar yetkinlikler ile temel becerileri kazanmalarına olanak sağlayacak nitelikte olmalı, kazanım sayısı ile ders saati orantılı hale getirilmelidir.
- Öğretmenlerin öğretim programındaki ve öğretim sürecindeki yetkinliklerini artırmak amacıyla öğretim yöntem ve teknikler konusunda hizmet içi faaliyetler düzenlenmeli, ders sürecinde kullanabilecekleri gerekli doküman ve materyal desteği sağlanmalıdır.
- Hayat Bilgisi ders kitaplarının içerikleri tekrar gözden geçirilerek, öğrencilerin hem ilgisini çekmesi hem de öğrenmelerini kolaylaştırması açısından metin, resim, şekil ve etkinlik bakımından zenginleştirilmelidir. Ayrıca, kazanımların gerçekleşme düzeyini ortaya koyacak uygun ölçme değerlendirme araçlarıyla zenginleştirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Agrawal, R., Gollapudi, S., Kannan, A., ve Kenthapadi, K. (2011). Enriching textbooks with images. In *Proceedings of the 20th ACM international conference on Information and knowledge management* (pp. 1847-1856).
- Alak, G. ve Nalçacı, A. (2012). Hayat bilgisi öğretim programı öğelerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Buca Faculty of Education Journal*, (33), 36-51.
- Akinoğlu, O. (2003). Bir Eğitim Değeri Olarak Eleştirel Düşünme. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 7-26.
- Akman, Y. ve Erden M. (2012). *Eğitim Psikolojisi, Gelişim-Öğrenme-Öğretme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersinde Karşılaştıkları Sorunlar

- Aygün Özdemir, B. (2019). *İlköğretim sosyal bilgiler kitaplarının insan hakları bakımından değerlendirilmesi*. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aykaç, N. (2011). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Kullanılan Yöntem Ve Tekniklerin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi Sinop İli Örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 113-126.
- Aykaç, N., Atik, S. (2019). Hayat bilgisi öğretim programlarının değerlendirilmesi (1926-2018). *Trakya Eğitim Dergisi*, 9(4), 708-722.
- Akyüz, Y. (2010). *Türk Eğitim Tarihi MÖ 1000–MS 2010 (17. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- BAKIR, K. F., ve Akcan, E. (2021). Hayat bilgisi ders kitaplarında yer alan metinlerin çokkültürlü eğitim bağlamında incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(2), 1323-1343.
- Batmaz, O. (2022). Sınıf öğretmenlerinin gözünden Hayat Bilgisi ders kitapları. *TEBD*, 20(2), 342-367. <https://doi.org/10.37217/tebd.1047431>
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry ve Research Design: Choosing Among Five Approaches* (2. Baskı). USA: SAGE Publications.
- Çalışır, F. (2011). *Hayat Bilgisi dersinde karikatürlerle öğretimin öğrenci başarısına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Doğanay, G., ve Çopur, Z. (2021). İlkokul Hayat Bilgisi ders kitaplarında işlenen aile içi rollerin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından değerlendirilmesi. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 7(1), 57-73.
- Ekmen, M. ve Demir, M. K. (2019). Hayat Bilgisi Öğretim Programı Kazanımlarının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi. *Jass Studies- The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 77, (35-57)
- Erbaş, A. A ve Başkurt, İ. (2020). Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Derslerinde Kullandıkları Değerler Eğitimi Yaklaşımları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 926-941. DOI: 10.17679/inuefd.704600
- Erden, M. ve Fidan, N. (1998). *Eğitime Giriş*. Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Yelkentepe Yayınları.

- Karaman, P. (2019). Hayat bilgisi öğretim programındaki öğelerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (17), 347-368.
- Gak, D. M. (2011). Textbook – an important Element in the Teaching Process. *Metodički vidici*, 2(2), 78–82.
- Gülener, S. (2010). *Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Şanlıurfa İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan*.
- Kalender, B., ve Baysal, Z. N. (2021). Öğretim programı ve ders kitaplarının program öğelerinin uyumu açısından incelenmesi: Hayat bilgisi örneği. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 38(2), 75-96.
- Karakuş, C. (2021). İlkokul Hayat Bilgisi Programı (2018) kazanımlarının yaşam becerileri önünden incelenmesi, *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 1-25. DOI:10.33400/kuje.824004
- Kazu, H. ve Aslan, S. (2012). Birleştirilmiş sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersi öğretim programına yönelik görüşlerinin incelenmesi (nitel bir araştırma). *Turkish Studies*, 7(2), 693-706.
- Koç, E.S. (2020). Yaşam becerilerinin hayat bilgisi dersi öğretim programlarında yer alma durumu. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(2), 605-624
- Korkmaz, İ. (2006). Yeni ilköğretim birinci sınıf programının öğretmenler tarafından değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16), 419-431.
- Korkmaz, E., Tutak, T. ve İlhan, A. (2020). Ortaokul Matematik Ders Kitaplarının Matematik Öğretmenleri Tarafından Değerlendirilmesi. *Avrupa Bilim Ve Teknoloji Dergisi*(18), 118-128. <https://doi.org/10.31590/ejosat.667689>
- Kurtdede Fidan, N. (2015). *Hayat bilgisi dersinde değerler eğitimi*. M. Gültekin (Ed.). Hayat bilgisi öğretimi içinde (s.249-266). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- MEB, 2018
- Mithans, M. ve Grmek, M. I. (2020). The use of textbooks in the teaching-learning process. *New Horizons in Subject-Specific Education: Research Aspects of Subject-Specific Didactics*.

- Ocak, G. ve Gündüz, M. (2006). 1998-2005 Hayat Bilgisi ders programlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Afyonkarahisar ili örneği). *Milli Eğitim Dergisi*, 172, 40-54
- Öztürk, T. (2015). Öğrencilerin hayat bilgisi dersi öğretim programındaki temel becerileri kazanmalarına yönelik öğretmen görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 40(181), 271-292.
- Öztürk, T., ve Kalafatçı, Ö. (2017). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 102-123.
- Palavan, Ö. ve Başar, E. (2014). Hayat bilgisi dersinde beyin temelli öğrenmenin öğrencilerin başarılarına ve kalıcılığa etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1). 165-178.
- Sönmez, V. (2005). *Hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- Sağlam, M., Babayiğit, O., Gökçe, A., ve Yılmaz, Ö. (2019). 2017 Yılı Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2019(12), 38-52.
- Şahin, M. 2009, Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Türkiye’de Hayat Bilgisi Ders Programlarının Gelişimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2/8, 402-410.
- Şimşek, N. (2013). Hayat bilgisinde kişisel nitelik (değer) öğretimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(1), 1325-1346.
- Tay, B. ve Yıldırım, K. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değerlere ilişkin veli görüşleri - Parents’ views regarding the values aimed to be taught in social studies lessons. *KUYEB (Kuramdan Uygulamada Eğitim Bilimleri)*. 9(3) 1499–1542.
- Tomul, E. (2014). *Sınıfta öğretmen-öğrenci iletişimi*. H. Kıran ve K. Çelik (Ed.). Etkili sınıf yönetimi (s. 145-172). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Türkyılmaz, A. (2011). *İlköğretim hayat bilgisi dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi (Balıkesir ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Uçar, F. H. ve Çetinkaya, S. (2021). İlkokul hayat bilgisi ders kitaplarında değerler eğitimi. *Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 275-291.

- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2014). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ütkür, N. ve Açıkalin, M. (2018). Yaratıcı drama yönteminin hayat bilgisi dersinde kullanılmasının öğrencilerin başarılarına etkisinin ve öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14(1): 253-269*
- Woody, W. D., Daniel, D. B., ve Baker, C. A. (2010). E-books or textbooks: Students prefer textbooks. *Computers ve education, 55(3), 945-948.*
- Yanpar T. ,(2006). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım*, Ed. Öztürk C., Pegem A Yayıncılık, Ankara
- Yıldırım, G. (2021). Hayat Bilgisi Dersi temel yaşam becerileri ve kazanımlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, (52), 168-184.*
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık:Ankara.
- Yıldırım, N. ve Turan, S. (2015). Opinions of primary school classroom teachers about distribution process of values in social science course curriculum/Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersi öğretim programındaki değerlerin kazandırılma sürecine yönelik görüşleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama, 11(2), 420-437.*